

Woorden zijn wortels¹

Een handleiding bij onze woorden

*'Woorden zijn levende dingen. Ze planten zich in grote getale voort, veranderen ontelbare keren van gedaante, zijn onvoorspelbaar, komen samen en gaan weer uiteen, zinken weg en komen weer bovendrijven, verhuizen en trouwen, hebben ziektes en erfelijkheden, een geslacht en een gevoelsleven, ze kennen tijden van bloei en van verval en gaan uiteindelijk ook dood.'*²

'Majesteit-God, de Hoogste, heeft uw vader Nebukadnessar koninklijke macht, aanzien, eer en majesteit geschonken, en door zijn van God gegeven grootheid beefden alle volken en naties, welke taal zij ook spraken, van ontzag voor hem. Hij doodde wie hij wilde en liet leven wie hij wilde. Hij verhief wie hij wilde en vernederde wie hij wilde. Maar toen hij hooghartig en overmoedig werd, is hij van zijn koningstroon gestoten en is zijn eer hem ontnomen.' Daniël 5:18-20.

*'Wat is taal?. Taal is een communicatiesysteem waarmee levende wezens met behulp van zintuiglijk waarneembare, gestructureerde signalen opzettelijk bedoelingen aan elkaar (over en weer, dus interactief) duidelijk maken.'*³

De essentie van woorden

De prachtige en intrigerende woorden hierboven van de Chinese schrijver Han Chaogong uit het boek van Mark Leenhouts, staan op een kaartje in mijn boekenkast naast mijn lees, denk, ontwerp en uitwerkburo. Telkens als ik plaatsneem achter mijn laptop, kijken de woorden van Han mij aan. Woorden zijn wortels. Ze nestelen zich in mijn gedachten in mijn gevoelsleven, en planten zich in grote getale voort in mijn denken en op mijn scherm. Op het moment dat ik deze woorden typ, verschijnen er letters en woorden en zinnen op mijn beeldscherm. Woord combinaties. Betekenissen. Gedachten op papier. Gestolde woorden. Woorden zijn levende dingen. Woorden zijn wortels, hebben wortels. Ze planten zich in grote getale voort... De essentie van woorden spreken en schrijven is zaaien en planten. Overdragen. Delen. Doorgeven. Signalen afgeven. Gedachten kenbaar en hoorbaar en zichtbaar maken. Gedachten ontstaan in ons brein. Gaan via ons spraakvermogen naar buiten. Woorden kunnen: vragend, zoekend, tastend, helpend, luchtig, zwaarmoedig, depressief, geheimzinnig, uitgelaten, blijmoedig, bevestigend, poëtisch zijn. Wat al niet meer! Woorden kunnen: liefdevol, haatdragend, vernederend, troostend, kwetsend, huichelachtig, leugenachtig, vroom, eerbiedig, nederig, trots, verheven, onzeker, vertrouwelijk, leven gevend en dodelijk. Woorden hebben kiemkracht. In Mattheüs 13 van het Nieuwe Testament spreekt Jezus over de gelijkenis van de zaaier. De gezaaide woorden kunnen op vier plaatsen vallen. Op de weg, op rotsachtige grond, tussen dorens en distels en in goede aarde. Woorden hebben volgens Han wortels maar ook een levende kiem. Zonder kiem geen leven zonder leven geen wortels zonder wortels geen groei zonder groei geen bloei zonder bloei geen bloem of vruchten. Vier verschillende soorten oogsten, opbrengsten. Maar, er is nog meer. Jezus wijst ons erop, waar woorden worden geplant? Woorden zijn levende dingen...maar kunnen ook in verval raken en, of een vroegtijdige dood sterven.

¹ Deze titel vond ik in het boek van Mark Leenhouts, Chinese literatuur van nu, *Aards maar bevlogen*, blz.72.

² Han Shaogong, Chinese schrijver.

³ Onze Taal. Nummer 7 2022. Blz.38.

Op de weg. Op de rotsen en tussen de dorens en de distels. Lees het gedeelte nog maar eens uit Daniël 5 hierboven. '...ze kennen tijden van bloei en verval...': zegt Han. Woorden gesproken in 'hooghartigheid' en 'overmoedigheid' betekenen doden en vernederen. 'Woorden hebben macht over leven en dood, wie zijn tong koestert, plukt daarvan de vruchten zegt Spreuken.18:21. Goede vruchten of bittere, giftige vruchten?

De kiemkracht van woorden

Woorden zijn dragers van een boodschap, dragen een kiem. Woorden zijn levende dingen en blijken levende dingen te zijn als ze wortel schieten. Woorden die uit mijn mond vloeien, uit mijn pen verschijnen, op mijn beeldscherm zichtbaar worden gemaakt. Een levende ziel wekt ze tot leven als we ze van een voedingsbodem voorzien. Woorden gesproken door levende mensen, woorden opgenomen en vastgelegd van mensen die geleefd hebben. Woorden van levenden geschreven op papier. Woorden van lang vervlogen levens geschreven op papier. Woorden van God. Uitgesproken beloften van God. Jezus is de Logos. Het Levende Woord. Het vleesgeworden woord. Existentieel. Ze zijn uitgekomen, in vervulling gegaan en zullen nog uitkomen. Gods Openbaring heeft wortels. Zijn wortels en zullen ontkiemen. Wis en waarachtig. Of Bijbelser gesproken: Amen. Vast en zeker. Omdat God de Levende God is, spreekt Hij Levende woorden. Jezus Christus zegt: Ik Ben de Weg de Waarheid en het Leven. Woorden zijn en blijven wortels, woorden zijn en blijven levende dingen als ze de ruimte krijgen zich voort te planten, soms in grote getale en onvoorspelbaar. Woorden van duizenden jaren oud. Woorden zoals nu door mij getypt. Woorden doen ertoe. 'Ik kom nog op je woorden terug?' 'Neem je woorden terug of anders...'. 'Jouw woorden raken kant nog wal.' Woorden hebben effect, invloed, zwakte, invloed, impact, kracht, reikwijdte en een uitwerking als ze een plaats vinden om de kiem te laten ontkiemen en te wortelen en te groeien. Direct of pas na jaren. Han zegt: '...zinken weg en komen weer boven drijven.' Woorden kunnen ook verhuizen van de één naar de ander. Woorden moeten soms verhuizen van de een naar de ander. Tradities willen we overdragen. Leringen en dogma's willen we doorgeven. Levenslessen willen we meegeven. We willen ze doorgeven aan het volgende geslacht, zodat ze niet uitsterven. 'Mijn volk is uitgeroeid, omdat het zonder kennis is; dewijl gij de kennis verworpen hebt,...' Hoséa 4:6a. Han's woorden blijven boeien en zich met ons bemoeien. Goed om bij stil te staan. Over na te denken. Over te mediteren. Te laten indalen. In het hoofd en hart. Woorden bestaan niet alleen uit materie, atomen en moleculen. Onze Schepper heeft Zijn levensadem in ons geblazen. Alles in ons is leven. Pas als ze worden afgesloten van het leven, sterven ze af. Worden weer stof. 'Toen maakte God, de HEER, de mens. Hij vormde hem uit stof, uit aarde, en blies hem levensadem in de neus. Zo werd de mens een levend wezen. Genesis.2:7. Onze levensadem door de neus en de mond. Zijn Ruach (wind) in ons. Gods adem in ons. Daarmee hebben we een stevig en onomstotelijk bewijs dat we een levende ziel zijn en hebben. Dat wij dus geest en leven zijn. Dat wij levende woorden spreken. Onze woorden komen met deze levensadem tevoorschijn. Via ons hart en brein via onze mond, onze tong tevoorschijn. Ademwoorden. Beademde woorden. Doorademde woorden. Levende woorden. Soms een verademing om te horen, soms stukt het je adem overmand door schrik en beven. 'Een vriendelijk antwoord doet woede bedaren, krenkende woorden wakkeren toorn aan. Spreuken 15:1. 'Kalme woorden zijn een levensboom, een valse tong vernietigt de geest.' Spreuken 15:4. Zie ook Spreuken 18:23, Daniël 5:19.

Onmogelijk om niet te communiceren

De Amerikaanse gedragswetenschapper: Paul Watzlawick zegt: 'Het is onmogelijk om niet te communiceren.'⁴ Van geboorte tot overlijden. Van klanken naar woorden. 'De generaties gaan voorbij, naties verdwijnen: de taal blijft.'⁵ Taal blijft! De mens sterft soms met zijn woorden op de lippen. Gehoord, doorgegeven en weer leven gegeven. Soms op sterven na dood en blijkt dan opeens springlevend te zijn. Veel woorden sterven een vroegtijdige dood, anderen blijven boeien, vermoeien en bloeien en groeien en zich in grote getale voortplanten. Over de eeuwen heen. Tijdloze woorden. Ze blijven wortelen. Wortel schieten. Woorden door mensen gesproken en geschreven. Tientallen eeuwen geleden. Ze hebben nog niet aan kracht ingeboet, omdat we ze levend houden en doorgegeven. Steeds nieuw leven inblazen. We reanimeren woorden, tekst en boeken tot leven. We voorzien ze opnieuw van zuurstof. De Openbaring van de Levende God spreekt tijdloze en eeuwige Woorden in een ruimte van tijd en tijdelijkheid. Daar worden ze geplant. Gezaaid. 'Zo geldt dit ook voor het woord dat voortkomt uit mijn mond: het keert niet vruchteloos naar mij terug, niet zonder eerst te doen wat ik wil en te volbrengen wat ik gebied.' Jesaja 55:11.

Over-dragen naar...

Onderwijs draagt kennis over, of wil onderwijs juist planten. Kennis overdragen duidt op zowel de buiten- als de binnenkant. Onderwijs draagt ook vaardigheden over. Wat, hoe, waar, waartoe en waarom zeggen we de dingen? We willen persoonsvormend, meningsvormend, identiteitsvormend kennisvormend bezig zijn. Onlangs las ik de volgende uitspraak: 'Vergeet nooit dat onze leerlingen zich ons herinneren en niet onze lessen.' Dat is nog maar de vraag. Sommige woorden gaan een leven lang mee. Positieve en negatieve woorden. '...zijn onvoorspelbaar, komen samen en gaan weer uiteen, zinken weg en komen weer bovendrijven, verhuizen en trouwen, hebben ziektes en erfelijkheden, een geslacht en een gevoelsleven,..' Onze woorden doen ertoe. Weeg je woorden. Er zit een kiem in. Vergis je niet. Je werkt met levend materiaal. Je bent verantwoordelijk voor de dingen die je zegt, als je instaat bent om verantwoordelijkheid te dragen en te nemen. Woorden zijn levende dingen. Hebben wortels. Onze woorden kunnen vormen en misvormen. Richting geven en stuurloos maken. Opbeuren en ontmoedigen. Verblijden en boos maken. Troosten en kwetsen. Rust en onrust geven. Zoekende maken of dwalende. Doorslaggevend zijn of onzeker. 'Als taal het denken kan bederven, dan kan denken de taal bederven.'⁶ 'Taal is de uitdrukking van cultuur. Zonder goed onderhoud van de taal verschaalt het denken.'⁷ 'Ik zou de taal zuiveren. Want als de taal niet zuiver is ontstaan er misverstanden en verdwaalt het volk.'⁸

Woorden en verantwoordelijkheid

Onze woorden doen er toe! Vloek- en scheldwoorden, discriminerende, racistische en godslasterlijke woorden raken. Een godslasterlijke vloek is doorademt. God geeft ons de adem. Wij ademen woorden uit. Misbruik Mijn Naam niet met de door Mij gegeven adem. God roept ons ter verantwoording. Wat doe je met Mijn adem? Met de taal die Ik je geschonken hebt? Welk denken en welk gevoel stop je in je woorden richting Mij en richting je naaste? Welke kiem stop je erin? Wat wil je ermee bereiken en wat laten ontkiemen? Wat spreek je uit richting je medemens? Wat adem je

⁴ De pragmatische aspecten van de menselijke communicatie van Paul Watzlawick.

⁵ Numa Denis Fustel de Coulanges.

⁶ George Orwell.

⁷ Hella. S. Haasse.

⁸ Chinese wijsgeer Confucius.

uit? Woorden zijn wortels. Woorden zijn levende dingen. Wat je zaait zal je oogsten. Wat je aandacht geeft groeit. Wat je erin stopt komt er weer uit. Zijn je woorden zoet als honing of bitter als gal?

Communicatie

Communicatie. CommUNicatie. U en IK. Soms spreek men van dode talen. Talen die niet meer worden gesproken. Maar ook dode talen en woorden kunnen tot leven wekken of weer tot leven komen. Ook woorden van doden worden soms meegenomen in de levenden. Woorden zijn nooit onschuldig. Weeg je woorden. Ze gaan soms een leven lang mee. Generaties lang. Ten goede of ten kwade. '...ze kennen tijden van bloei en van verval en gaan uiteindelijk ook dood.' Het is nog maar de vraag of ze uiteindelijk dood gaan. '...verhuizen en trouwen, hebben ziektes en erfelijkheden...' Woorden op het sterfbed gesproken 'verhuizen' naar de ander als een 'erfenis.' Woorden... zijn levende dingen. Woorden hebben wortels en woorden zijn wortels. Kiemdragers. Strooi je woorden zorgvuldig. Waar en wat wil je laten ontkiemen? Woorden planten zich voort. Kunnen woekeren en overwoekeren en tenslotte verstikken. Woorden kunnen ook groeien en bloeien en vruchten geven.

Liefde en haat

Han Shaogong heeft gelijk als hij zegt dat woorden levende dingen zijn. Woorden bestaan uit letters met een kiem. Inkt. Digitale inkt. Beiden worden gevoed door het leven. De E en nog een E, de L en de D, de F en de I. Plaatsen we de letters bij elkaar, dan krijgen we: EELDFI. Een nietszeggend woord. Een vreemde woord combinatie. Niet in staat om wortel te schieten. Een levensloze combinatie. Maar vergis je niet, de kiem zit er wel in. Plaatsen we ze in een andere volgorde: LIEFDE. Liefde is onmisbaar voor de mensheid. Plant liefde in een kind en het leert zichzelf en anderen lief te hebben. Zo kunnen ze zich verder voortplanten. Soms generaties lang. 'Ons resten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde.' 1 Korinthe 13:13. Toch kunnen we liefde ook misbruiken. Er een dodelijk wapen van maken. Egocentrische en egoïstische liefde. Ik gericht. Voor eigen gewin en doeleinden. Liefde die zichzelf zoekt. Negatieve liefde. We hebben een A en nog een A, we hebben een T en een H. Plaatsen we de letters bij elkaar, dan krijgen we: AATH. Een nietszeggend woord. Een onbegrijpelijke woord combinatie. Plaatsen we ze in een andere volgorde: HAAT. Het tegenovergestelde van liefde. Plant haat in een kind en het leert zichzelf en anderen te haten. Zo kunnen ze zich verder voortplanten. Soms generaties lang. Haat kan een dodelijk wapen worden. Haat kan ook positief zijn. Alcohol maakt meer kapot dan je lief is was jaren geleden een slogan. Mensen die verslaafd waren kunnen na afkicken de alcohol mijden en zelfs haten. Positieve haat. Hatent omdat je jezelf liefhebt. Wat wil je laten wortelschieten? Liefde of haat? Lettercombinaties vormen een taal.

De dynamiek van woorden

Woorden zijn dragers van een boodschap. Een levende taal waarmee we kunnen insluiten, en uitsluiten. Verbinden en verstoten. Helen en breken. (Prediker 3. Alles heeft zijn tijd) Met woorden kunnen we hele bewegingen ingang zetten. Opstanden, demonstraties, plunderingen (kristallnacht 1938), revoluties ontketenen, oorlog bewerken. Het kwaad aan het licht brengen. Ongerechtigheid aan de orde stellen. Aandacht vragen voor. Ontwikkelingen op de politieke agenda zetten. Black Life Matters, Zwarte Pieten discussie, Politiek, Klimaat, Stikstof, Vluchtelingen, Genderneutraal, Gay Pride, Corona, Slavernij, Kinderarbeid, Kolonialisme, Vervolging, Onderdrukking, Ongelijkheid, MeToo, Islam, Complot denken, Christenen, Normen en Waarden, Vliegen, Waarheid enzovoorts.

‘Woorden zijn levende dingen. Ze planten zich in grote getale voort, veranderen ontelbare keren van gedaante, zijn onvoorspelbaar, komen samen en gaan weer uiteen, zinken weg en komen weer bovendrijven, verhuizen en trouwen, hebben ziektes en erfelijkheden, een geslacht en een gevoelsleven, ze kennen tijden van bloei en van verval en gaan uiteindelijk ook dood.

De woestijn zal bloeien

Wees zorgvuldig met je woorden. Weeg je woorden. Binnen de politiek, het onderwijs, de opvoeding, op straat, achter je toetsenbord. Alle domeinen van het leven. Albert Schweitzer zei: ‘Eerbied voor het leven’. In woorden zit in essentie een levende kiem. Eerbied voor het leven impliceert zorgvuldigheid in gesproken en geschreven taal, want woorden zijn levende dingen, aldus Shaogong. Op 25 maart 2015 viel er op één dag in de Atacama-woestijn in Chili, zestig millimeter regen (normaal gemiddeld 5 millimeter regen per jaar. Een van de droogste plekken ter wereld). Daarna gebeurde er iets wonderbaarlijks. De woestijn – die grote vlakte van zout, zand en steen – veranderde in een kleurige bloemenzee, een eindeloos veld van roze bloemen, waaruit met groen gras bedekte heuvels staken. Zaden die jaren, soms decennia ervoor meegenomen waren door de wind, (lees: mensen) kregen ineens het broodnodige vocht en ontkiemden. Niemand kan voorspellen wat zijn watervloed (lees: woorden) doet in een dor leven.⁹

Sjors van der Kraan

Gastdocent/docententrainer VO/MBO/HBO/WO
Onderwijsorganisatie - KlasseTaal

⁹ Uit: Geijkt op deze grond. 25 psalmomenten van de Visie. Psalm 68:8-9. Blz. 22-23.